

Redaktøren af Fynske Årbøger takker af efter 26 år

Stigende interesse for lokalhistorie

Jeg har i min varetægt siden 1970 haft en protokol, hvor der er ført journal over manuskripter, som Historisk Samfund for Fyns Stift har modtaget siden sammenslutningen af Historisk Samfund for Odense og Assens Amter og Historisk Samfund for Svendborg Amt i 1939. I alt drejer det sig om ca. 500 større eller mindre manuskripter, hvoraf ca. 400 er trykt i Fynske Årbøger.

Redaktionen af Fynske Årbøger varetoges fra starten i 1939 af landsarkivar H. Hatt, Odense, og han afløstes i 1946 af adjunkt Aage F. Blomberg, der kort tid efter, at han var ansat ved Odense Katedral-skole, indtrådte i bestyrelsen for Historisk Samfund. Og her sad han, indtil han i 1970 trak sig tilbage, en lang årrække som sekretær, de sidste år som formand.

Jeg gik i gymnasiet på Odense Katedralskole i begyndelsen af 1950'erne og husker lektor Blomberg som en inspirerende historielærer. Da jeg i 1961 som nybagt cand.mag. i tysk og dansk blev ansat ved min gamle skole, fik jeg min gamle historielærer som kollega, og der gik kun få år, før Blomberg fik mig inddraget i bestyrelsesarbejdet i Historisk Samfund, som jeg havde været medlem af siden studie-årene. Jeg blev indvalgt i repræsentantskabet i 1964, i bestyrelsen i 1965, hvor jeg indtrådte i Skriftudvalget og snart efter overtog posten som sekretær efter lektor Blomberg, der havde måttet overtage posten som formand ved den hidtidige formands død i 1967.

Jeg husker tydeligt, i hvilke omgivelser jeg blev budt velkommen til arbejdet i bestyrelsen. Formand for Historisk Samfund var gennem en menneskealder lensbaron Berner Schilden Holsten, Langesø, og han havde gjort det til en tradition efter generalforsamlingen, der også dengang holdtes lørdag eftermiddag, at invitere bestyrelsen til middag på slottet. Under middagen, hvor lensbaronen præsiderede for den ene bordende, lensbaronessen for den anden, hævdede formanden sit glas og hilste på skift på bestyrelsens medlemmer, efter at de hver især var adviseret forinden. Da han nåede til den sidst ankomne, rejste han sig og holdt en lille tale, hvori han bød mig velkommen i kredsen.

Det var den 27. marts 1965, og jeg husker også tydeligt, hvad der skete den 1. maj 1970. Lektor Blomberg ønskede efter mange års virke

som sekretær og redaktør og de sidste år yderligere som formand at trække sig tilbage. Han havde overtalt mig til at overtage redaktionen af årbogen, og vagtskiftet fandt han passende kunne markeres ved et møde i hans hjem i gartnerboligen ved Langesø Slot. Det var ved den lejlighed, jeg fik overdraget den nævnte protokol. Officielt havde jeg overtaget redaktionen af årbogen ved generalforsamlingen i marts, og jeg havde i mellemtiden modtaget et par manuskripter. Det første indførte jeg i protokollen som nr. 266, og det sidste har jeg for kort tid siden indført som nr. 501.

Ialt er der gennem de 26 år, jeg har redigeret årbogen, således modtaget 236 manuskripter, og heraf er godt 200 trykt i Fynske Årbøger. Som det fremgår af journalen, er en del manuskripter, efter at have cirkuleret i Skriftudvalget, blevet sendt tilbage til forfatterne med opfordring til større eller mindre omredigering, eventuelt beskæring eller udvidelse, og så godt som alle har fulgt opfordringen. At en så stor del af de modtagne manuskripter er endt i årbogen, som tilfældet er, vidner om manuskripterens gennemgående gode kvalitet.

Det gælder som helhed, at jeg som redaktør har haft et godt samarbejde med forfatterne, der har været positivt indstillet over for ændringer af redaktionel og sproglig art. Faktisk har der de mange år kun været en enkelt, der har trukket sit bidrag tilbage som følge af foreslåede ændringer, og en, der ikke kunne acceptere, at der flyttedes så meget som et komma. Men ham blev der plads til alligevel.

Jeg har også haft et godt samarbejde med Skriftudvalget, der udover redaktøren består af 3 medlemmer. Udover redaktøren har kun Il siddet i Skriftudvalget siden 1970, og det, at så godt som alle er forblevet der en længere periode, har været en styrke for arbejdet. Det gælder konsulent Aage Lauritsen (1970–82), sognepræst Laust Kristensen (1973–78), landsarkivar Anne Riising (1973–94), lektor Finn Stendal Pedersen (1978–90), fuldmægtig Erhardt Clausen (1982–90) og dommer Julius Paulsen (1990–95). I dag består Skriftudvalget af sognepræst Jens Rasmussen, landsarkivar Dorrit Andersen og museumsinspektør Claus Koch.

Jeg har søgt at følge den linie, der blev lagt, da jeg overtog redaktionen. Der har normalt været 7–8 artikler pr. årgang, og det er tilstræbt at belyse så forskellige emner som muligt, at begrænse artiklernes længde til 20–25 sider og tilnærmelsesvis at nå rundt i hele det område, Historisk Samfund for Fyns Stift dækker: land og by, ældre og nyere historie, store og små begivenheder, enkeltpersoner og befolkningsgrupper, udvikling på forskellige områder over længere eller kortere perioder m.v.. Der har været spalteplads for alle med historisk interesse, både for historikeren af fag og den, der beskæftiger sig med historie i sin fritid, hvad et blik i de enkelte årganges indholdsfor-

tegnelse og forfatterbiografier vil bekræfte. Ca. en tredjedel af forfatterne til artikler i årbogen er faghistorikere.

Der har været lagt vægt på også at orientere om ny lokalhistorisk litteratur, og til formålet har der været afsat op til en halv snes sider i de enkelte årgange. Mens årbogens egentlige indhold med den fornødne variation inden for emnevalg er forblevet inden for de samme rammer, kan der, hvad anden lokalhistorisk litteratur angår, konstateres en væsentlig udvikling. De første anmeldelser af lokalhistorisk litteratur i Fynske Årbøger dukkede op omkring 1950, og de begrænsede sig til Chr. Kiilsgaards bøger om Rudkøbing. Omkring 1960 kom større værker til som Svendborg Købstads Historie og Dalum Sogns Historie, og først derefter er der regelmæssigt et par anmeldelser af lokalhistoriske bøger i hver årgang, i starten bl.a. Aage Petersens bøger om Middelfart.

På det område har jeg - heldigvis - haft mere at lave end min forgænger. Interessen for lokalhistorie er øget stærkt i de sidste årtier, og jeg har i 1970'erne gennemsnitlig anmeldt 6 lokalhistoriske bøger pr. årgang, siden 1980 præsenteret gennemsnitlig 12 lokalhistoriske bøger pr. årgang - alle selvsagt fra det fynske område.

Dertil kommer en række andre fynske tidsskrifter til formidling af lokalhistorisk stof. 1930 begyndte månedsskriftet »Fynsk Hjemstavn« at udkomme, og det fik hurtigt selskab af »Vestfynsk Hjemstavn«. Førstnævnte udkom indtil 1939, mens sidstnævnte fortsat lever i bedste velgående. »Fynske Minder« kom til i 1951, og hertil begrænsede den fynske lokalhistoriske tidsskriftlitteratur sig langt op i tiden. Efter at »Fynsk Hjemstavn« var gået ind, var Fynske Årbøger alene om at dække hele det fynske område, og redaktionen havde stof nok at vælge imellem.

Siden årene omkring 1980 har den voksende lokalhistoriske interesse udmøntet sig i en længere række tidsskrifter, der i modsætning til Fynske Årbøger kun dækker en mindre del af det fynske område. Enten er det det lokale museum eller dette i samarbejde med omegnens lokalarkiver og lokalhistoriske foreninger, der står bag publikationen, og efterhånden har hvert større lokalområde omkring en købstad fået sit eget skrift:

- »Stavn« (1977; indtil 1987 under titlen »Arkiver, Folkemindesamlinger og Museer i Faaborg kommune«),
- »Årbog for Svendborg og Omegns Museum« (1979),
- »Cartha. Årsskrift for Kertemindeegnens Museum« (1981),
- »Tåsinge Årbog«, udgivet af Tåsinge Museumslaug (1987),
- »Odensebogen«, udgivet af Byhistorisk udvalg (1990),
- »Vends. Årbog for lokal- og kulturhistorie på Nordvestfyn« (1992),
- »Sletten. Årsskrift for nordfynsk lokal- og kulturhistorie« (1995).

Dertil kommer publikationer fra de fynske lokalarkiver, hvoraf der i dag findes nær 70, dækkende de gamle kommuner eller de nye stor-kommuner. En stor del af dem udgiver et mindre årsskrift til medlemmerne, og her bringes en række artikler om lokalområdet. Det var også i årene omkring 1980, disse skrifter begyndte at udkomme. Ræthinge-Posten og Lyboen fra Ringe og Lyø var nogle af de første, og der er siden kommet en lang række andre til. Regner vi med, at hvert andet fynsk lokalarkiv udgiver eget årsskrift, er der i dag fra det fynske område en halv snes større årsskrifter og ca. tre gange så mange af de mindre skrifter.

Der er således i dag langt flere publikationsmuligheder end for 20 år siden. Fynske Årbøger har mange lokalskrifter at konkurrere med, men alligevel har Historisk Samfund kunnet bevare et stort antal medlemmer. Det har de senere år været for nedadgående, hvilket har den naturlige forklaring, at der i dag er langt flere lokalhistoriske foreninger og aktiviteter end tidligere. Historisk Samfund for Fyns Stift har de senere år haft 650 medlemmer, men medlemstallet er blevet øget ved en kampagne i det forløbne år, og i dag tæller Samfundet omkring 800 medlemmer. Fynske Årbøger har således også læsere fremover.

En væsentlig ændring i tilgangen af manuskripter er konstateret de senere år: Tidligere modtog redaktionen tilstrækkeligt mange manuskripter til at kunne fylde årbogen med de bedst egnede. I dag er det begrænset, hvor mange bidrag der fremsendes. Redaktøren skal i højere grad end før opfordre kvalificerede skribenter til at levere bidrag, men det er årbogens kvalitet – efter min mening – ikke blevet ringere af. Tit får man gennem medierne og ved at holde sig orienteret om, hvad der tages initiativ til i lokalområderne, ideer til kommende artikler, og en henvendelse giver i de fleste tilfælde bonus. Tendensen går i retning af, at der nok er »en god historie« i en større del af artiklerne, end der var tidligere. Det må dog ingenlunde hindre lokalhistorikere, der beskæftiger sig med emner med relation til fynsk historie, i at fremsende bidrag til årbogen. Det er som bekendt lysten, der driver værket, og det har redaktøren gennem årene fået mange beviser på. Den, der er optaget af et emne, som han eller hun har beskæftiget sig med i en længere periode, har nok så store chancer for at skrive en spændende artikel som den, der opfordres til at skrive en artikel. Dette sker dog ikke, uden at vedkommende har indsigt i et bestemt emne, og det har også ført til interessante og spændende indlæg.

Et par andre områder af Historisk Samfunds publikationsvirksomhed skal også nævnes: Undertiden er der fremsendt manuskripter af et sådant omfang, at en bog har været at foretrække frem for en større

eller flere mindre artikler over flere årgange, og jeg har haft den glæde at redigere og tilrettelægge Emmy Larsen: Fra det gamle Bøge (1967), Svend Frederiksen: Aasum. Træk af sognets historie (1968), K. J. Jensen: Nyborg under besættelsen (1970) og Svend Frederiksen: Seden. Træk af sognets historie (1979). – Siden har Historisk Samfund oprettet sit eget udgiverselskab med lektor Finn Stendal Pedersen som forretningsfører og Skriftudvalget som bestyrelse, og det har åbnet mulighed for udgivelse af større værker: Jacob Aall Hofman Bang: Odense amt beskrevet 1843 (1990–91), C. F. I. Dalgas: Svendborg amt beskrevet 1837 (1992), Biskop Hans Mikkelssens dagbøger 1626–41 (1991) og Jacob Madsens visitatsbog 1588–1604 (1995).

Serien »Historiske Studier for Fyn« tog landsarkivar Anne Riising initiativ til i 1977. Det var, før fotokopimaskinen havde vundet indpas, og ved brug af stencils og duplikator åbnedes der mulighed for, at større afhandlinger – bl.a. universitetsopgaver baseret på lokale undersøgelser, der havde en sådan længde, at de ikke kunne optages i årbogen – kunne mangfoldiggøres til en rimelig pris. I alt blev det til 11 publikationer, hvoraf den sidste kom i 1982, og da havde man fået nemmere publikationsmuligheder.

Mangt og meget er der således publiceret i Historisk Samfund gennem årene, og afsætningen har gennemgående været tilfredsstillende. Et lager resterer i et kælderrum på Landsarkivet, som Historisk Samfund har disponeret over siden det tidspunkt, hvor landsarkivar Hatt var redaktør og efterfulgtes af lektor Blomberg. – En oversigt over bøger, der er til salg, findes på sidste side af hver årbog, og også her kommer den stigende interesse for lokalhistorie til udtryk. Fynske Årbøger trykkes i et rimeligt stort antal eksemplarer, og med få undtagelser kan tidligere årgange endnu erhverves.

Indtil 1970 var Fynske Årbøger udkommet i 10 bind med 3 årgange i hver. Jeg valgte at opgive denne inddeling og at lade hver årgang udgøre en enhed med eget navnerregister. Det er vigtigt, at en historisk årbog er forsynet med person- og stedregister, og for at lette tilgangen for den, der søger materiale om et bestemt emne, udarbejdedes der i 1979, hvor Fynske Årbøger var udkommet i 40 år, et samlet register på grundlag af topografi og personalhistorie samt et forfatterregister (årgang 1979 s. 130–142), og det bliver her efterfølgende fulgt op af et tilsvarende register for perioden 1980–96. Dermed har den gamle redaktør gjort rent bord, og der kan tages fat på en frisk.

En tak skal der også lyde til den fynske presse, der altid har orienteret om Fynske Årbøger og andre publikationer fra Historisk Samfund.

Fyns Tidendes omtale af den første årbog, jeg redigerede, bar overskriften »1971-modernisering af den fynske årbog«. Den, der skrev,

havde kunnet konstatere, at Fynske Årbøger for første gang siden 1939 havde ændret udseende. Jeg havde fundet, at årbogen trængte til nyt lay-out og nyt ydre med et billede med et fynsk motiv eller en illustration til en af artiklerne på forsiden. Hver årgang fik egen paginering og eget register samt små forfatterbiografier, og sådan har det forholdt sig nu i 25 år. Så trænger årbogen igen til nyt lay-out, og det vil jeg overlade til min efterfølger, landsarkivar Dorrit Andersen, der overtager redaktionen fra og med 1997-årgangen. Hun har erfaringer med redaktion af Sønderjyske Årbøger, og hos hende er Fynske Årbøger i gode hænder.

Jeg siger ikke farvel til redaktionen af Fynske Årbøger, fordi jeg har fået nok, eller fordi det keder mig. Tværtimod! At redigere de mange årgange af årbogen har været utroligt berigende og belærende. Når jeg trækker mig tilbage, skyldes det alene, at årbogen trænger til fornyelse, og at der bør nye kræfter til. 31 år i bestyrelsen og 26 år på redaktørposten er mange, - måske også for mange.

Jeg håber dog, at den kommende redaktør på ét punkt vil fortsætte den linie, som jeg har fulgt, nemlig den folkelige. Årbogens læsere er et bredt udsnit af befolkningen, der har interessen for fynsk historie til fælles, og det skal årbogen bære præg af. Der skal være stof for alle med historisk interesse, og det skal være skrevet i et sådant sprog, at alle kan være med. Her bør de historiske amtssamfunds årbøger afvige fra de historiske fagtidsskrifter, hvor det er strengt videnskabelige resultater, der fremlægges af eksperter på området. Det er det til en vis grad også i en publikation som Fynske Årbøger, men det sker her på et andet niveau og i en lettere tilgængelig form. Årbøgerne er et led i den folkelige kultur, og det skal her på falderebet være mit ønske, at Fynske Årbøger fortsat må kunne leve op hertil.

Hans Henrik Jacobsen